

Geneettinen ja kielellinen jatkuvuus

Pauli Saukkonen

Jaakko Häkkinen toistaa abstraktin yleisellä tasolla liikkuvassa ja kehää kiertävässä repliikisään (*Tieteessä tapahtuu* 8/2006) neljään kertaan ajatusta, että geneettinen jatkuvuus ei todista kielellistä jatkuvuutta. Jos hän ei tarkoita minun tarkoittavan jotain niin hölmöä, että geenilinja määrää tai predestinoidu kielen, niin ajatus on täysin käsittämätön, sillä kunkin alueen kielihän on aina periytynyt jonkin geenilinjan tai joidenkin geenilinjojen (klaanien) kautta. Kieli ei ole voinut hypätä sinne ilman ihmisiä. Geneettinen jatkuvuus ja kielellinen jatkuvuus vastaavat tällöin toisiaan.

Häkkisen mukaan ”Tällainen lähtöoletus on kuitenkin osoittautunut virheelliseksi”. Millä tavalla, missä ja milloin ”osoittautunut”? Kokonaan toinen asia on taas se, mikä geenilinja tai mitkä geenilinjat kielellisen jatkumon ovat tuoneet ja milloin ja mistä. Sitä kirjani käsittelee, ja siinä ei ole kysymys todistamisesta vaan todennäköisyyksistä. Tämmöinen perusasia on pakko vielä keskustelumme päätteeksi todeta.

Häkkinen kieltää sen, että pronssikautinen vaihe ”olisi ollut vain viimeinen aalto ja että uralinsukuisia kieliä olisi puhuttu laajalla alueella jo aikaisemmin”. Vaikka tämä käsitys ei ole hänen omansa, voi tässä yhteydessä sanoa, että ei kai hän näin ollen sentään tarkoita sitä, että Volgan mutkassa jokin ryhmä 4000 vuotta sitten päätti tyhjästä keksiä kokonaan uuden kielikunnan, kantauralin! Hän ei noteeraa lainkaan sitä, että valtavirta oli käynyt sinnekin vuosituhsia yksiselitteisesti etelän ja Ylä-Volgan suunnalta. Volgan mutkan kansa on joka tapauksessa kuulunut vahvasti vanhaan R1a-isälinjaan (tällä hetkellä 26–48 % miehistä) eikä vain uralilaiseen N3-isälinjaan (jossa osuus alueittain vaihdellen on 17–31 %). Pronssikauden aikaiseen vaellukseen perustuvat vanhat teoriat (J. R. Aspelin 1875) on jo aikaa sitten kumottu.

Nämä samat isälinjat ovat edustettuina sekä Fennobaltiassa (yhteensä noin 70-prosenttisesti) että Volgan mutkan kielisukulaisilla mareilla ja mordvalaisilla (yhteensä 43–80-prosenttisesti). Nämä geenilinjat ovat yhteistä perua, ja alueiden suomalais-ugrilaiset kielet ovat yhteistä perua. Millä perusteella molempien alueiden kielet olisivat näiden geenilinjojen alkuasutuksen aikaan kuuluneet aivan eri alkuperää olevaan kielikuntaan? Mistä ja keiden muiden mukana se kielikunta olisi omaksuttu, kun kaikki muut mahdolliset geenilinjat – ellei tulevan tutkimuksen ikäys toisin tarkenna – ovat nuorempia?

Sama kysymys koskee myös sitä vaihtoehtoa, että samoihin geenilinjoihin kuulunut myöhempi väestö vasta olisi omaksunut suomalais-ugrilaisen kielen ja levittänyt sitä kaikille näille alueille. Jossain vaiheessa vaikutteiden ketjua kielen olisi joka tapauksessa täytyntä tulla kokonaan muita geenilinjoihin edustavilta. Keitä ne olisivat? Muut varteenotettavat geenilinjat ovat nimittäin tulleet länneistä. Todistustaakka lankeaa Häkkiselle. Muutoin hänen abstraktit aprikointinsa ovat turhaa spekulaatiota.

Jos Häkkinen haluaa jatkaa asian käsittelyä, hänen olisi toisin sanoen kumottava argumentointiketjuni yksityiskohdat ja sekä kielellisin että geneettis-arkelogisin perustein osoitettava, että esittämäni vaihtoehdot ja päättelyni tulos *eivät* ole teoreettisesti *todennäköisiä* tai peräti lainkaan mahdollisia, vaan todennäköisempi on jokin muu selitys. Tutkimuksellista avuttomuutta taas osoittaisi toteamus, että väestön geneettisen alkuperän ja kielen alkuperän suhteesta ei voi sanoa mitään. Osaltani keskustelu päättyy tällä erää siis tähän.

Kirjoittaja on professori ja eläkkeellä oleva Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen johtaja.